

OBSERWACJA I TERAPIA SENSORYZMÓW (WG C. DELACATO)

Uszkodzenia mózgu dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu głębszym i dzieci autystycznych przejawiają się w dysfunkcjach percepcji tzn. są przyczyną zaburzeń w funkcjonowaniu jednego lub więcej kanałów sensorycznych prowadzących z narządów zmysłu (wzroku, słuchu, smaku, węchu i czucia) do mózgu.

Ze względu na uszkodzenia mózgu praca tych kanałów może zostać zakłócona na jeden z trzech sposobów:

Nadwrażliwość – Kanały sensoryczne są „zbyt otwarte”, a więc do mózgu przedostaje się zbyt duża ilość bodźców, by mógł się on z nimi uporać.

Zbyt mała wrażliwość – Drogi sensoryczne nie są wystarczająco „otwarte”, co prowadzi do deprivacji sensorycznej mózgu na skutek zbyt małej ilości docierających do niego bodźców.

Biały szum – Wadliwe działanie kanałów sensorycznych powoduje, że wytwarzają one własne bodźce, zatem przekaz płynący ze świata zewnętrznego jest zakłócany lub nawet nie dopuszczany do mózgu przez szumy powstające w układzie.

Dziwne, powtarzane nieustannie zachowania dziecka są symptomami uszkodzeń mózgu- są to SENSORYZMY. Stanowią one informację, którą przekazuje nam dziecko. Powtarzanie tych zachowań jest ze strony dziecka próbą naprawiania uszkodzonych kanałów sensorycznych. Zachowania te odciągają dziecko od rzeczywistości, ale pozwalają mu przetrwać.

Praca nad sensoryzmami nazywana jest terapią przetrwania. W efekcie terapii powtarzanie dziwnych zachowań powinno zaniknąć, a dziecko staje się zdolne do podejmowania zadań edukacyjnych.

Tabele przedstawiają najwyraźniejsze objawy zaburzeń oraz proponowane sposoby radzenia sobie z nimi.

DOTYK

Rodzaj zakłócenia	Objawy	Terapia
Nadwrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Unikanie dotyku innych ludzi, preferencja własnego delikatnego dotyku, • Kłopoty z ubieraniem, myciem, • Brak tolerancji na ból, zmiany temperatury, • Zabawa pluszakami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rób z dzieckiem to, co robi samo, delikatnie dotykaj, głaszcz te same miejsca, które dotyka dziecko, • Eliminuj to, co sprawia ból, np.. szorstkie, obcisłe ubrania, • Nie narażaj na gwałtowne zmiany temperatury (podczas kąpieli, spaceru, w pomieszczeniach).
Zbyt mała wrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Dziecko nie płacze przy zranieniach, nie dopuszcza do zagojenia się ran, rozdrapuje je, • Często przejawia poważną samoagresję (uderza głową, gryzie ręce), • Ulubioną aktywnością jest rytmiczne poruszanie całym ciałem, wkręcanie ciała w dziwacznych pozycjach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stosuj mocny masaż tych miejsc, które dziecko samo okalecza, • Stosuj do nacierania szorstkie materiały, • Stosuj dużo ćwiczeń ruchowych związanych ze zmianami pozycji ciała, • Ściskaj, obejmuj, łaskocz, • Stymuluj te miejsca ciała, które dziecko stymuluje samo, • Stosuj różnorodne wibracje.
Biały szum	<ul style="list-style-type: none"> • Drapanie się po ciele, • Częste dreszcze, gęsia skórka, • Wybuchy agresji i autoagresji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazuj i nazywaj bodźce – dziecko musi mieć jasność, skąd one pochodzą, potrzebuje ciągłych doznań z zewnątrz, aby nie skupiać się na tym, co z wnętrza, • Nie wolno stosować wibracji, dziecko nie powinno dotykać też wibrujących urządzeń domowych, • Zadbaj, aby dziecko nie było beczynne, nie daj mu czasu na wsłuchiwanie się w siebie.

SŁUCH

Rodzaj zakłócenia	Objawy	Terapia
Nadwrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci te często mylnie diagnozowane są jako głuche, bo wytwarzają mechanizmy obronne chroniące przed hałasem i uczą się nie reagować na dźwięki, • Mają charakterystycznie blade twarze, • Dopuszczają do siebie dźwięki, które same inicjują, wtedy zmienia się kolor ich skóry, • Zatykają rękoma uszy, • Uciekają od hałaśliwych miejsc, chowają się np. pod kocem, • Mają problemy z zasypianiem, • Nie reagują na głośne dźwięki, ale zwracają uwagę na szepty, • Boją się m.in.: zwierząt, mycia uszu, fryzjera, burzy, deszczu, wiatru, szumu fal, chrapania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Należy wyposażyć pomieszczenia w pochłaniacze dźwięków, • Unikaj gwałnych miejsc, • Nigdy nie krzycz na dziecko, • Zapewnij spokój do spania (zostaw włączoną cichą muzykę), • Uprzedzaj dziecko o możliwości hałasu, • Mów szeptem najpierw z odległości, z czasem – do ucha dziecka, • Zwiększaj stopniowo intensywność dźwięków, jeśli nie budzą lęku, • Najważniejszym treningiem komunikacji jest szeptanie do dziecka.
Zbyt mała wrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Świat jest dla dziecka za cichy, więc samo wywołuje dużo hałasu, krzyczy, trzaska, uderza. • Lubi wibrujące, dźwięczące powierzchnie, • Lubi niewytlumione pomieszczenia np. kuchnie, łazienki (glazura), • Przyjemność sprawia takiemu dziecku darcie papieru, trzaskanie drzwiami, zrzucanie przedmiotów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnij dziecku dużo uporządkowanej stymulacji dźwiękowej, • Prezentuj pojedyncze, ostre, łatwe do rozpoznania dźwięki, • Zredukuj do minimum pochłaniacze dźwięków w pomieszczeniach, • Pracuj w oparciu o magnetofon, nagrywaj dźwięki, które wydaje dziecko i odtwarzaj je.
Biały szum	<ul style="list-style-type: none"> • Zaabsorbowanie dźwiękami wydawanymi przez własne ciało, • Dziecko mówi do siebie i słucha z upodobaniem swoich dźwięków. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadź dużo ćwiczeń ruchowych i mów do dziecka – pomóż mu zrozumieć dźwięki zewnętrzne i wewnętrzne, • Wyeliminuj z otoczenia dziecka stałe dźwięki, np. wentylator. • Prowadź zabawy dźwiękowe,

		<p>podczas których dziecko będzie mogło obserwować twoje usta,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozwól dziecku słuchać siebie przez słuchawki lekarskie, natychmiast potem mów do niego lub prezentuj dźwięczące zabawki.
--	--	--

WZROK

Rodzaj zakłócenia	Objawy	Terapia
Nadwrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Obsesyjne przyglądanie się przedmiotom, pyłkom kurzu, okruciom itp., • Zabawy przedmiotami w kształcie koła, wprawianie ich w ruch wirowy, • Bardzo dobra pamięć wzrokowa, • Wcześnie uczą się czytać, • Układają skomplikowane wzory, układanki, • Nie lubią luster, nagłych błysków, słońca, • Dobrze czują się w pochmurne dni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogranicz silne bodźce wzrokowe, zwłaszcza odbijające światło, • Spaceruj z dzieckiem o zmierzchu, • Ogranicz wszelkie rodzaje aktywności związane ze wzrokiem, które kontroluje dziecko, na rzecz takich, które kontroluje dorosły, Naucz dziecko obserwować poruszające się źródła światła w ciemni, • Daj dziecku trudne zadania ćwiczące wzrok- układanki, kalkowanie, pisanie, czytanie.
Zbyt mała wrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Kluczowym objawem jest kołysanie się, • Duże zainteresowanie silnymi źródłami światła (lustra, kolorowe powierzchnie, ostre słońce), Niepokój, agresja w pochmurne dni, • Poruszanie przedmiotami lub trzepotanie dłońmi na wysokości oczu, • Rzucanie przedmiotami i śledzenie ich ruchu, • Dziecko nie dostrzega konturów przedmiotów, skupia się na świetle, kontury są rozmyte (problemy z poruszaniem się, nalewaniem płynów). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zachęcaj dziecko do dotykania tego, co widzi – ucz spostrzegania konturów przedmiotów, • Ucz patrzenia na ludzi i przedmioty, a nie na samo światło (zaczynj od patrzenia na przedmioty wyraźnie oświetlone), • Naucz, że światło ma znaczenie wyłącznie z powiązaniu z konkretnym obiektem, • Nie pozwól wpatrywać się dziecko w ostre źródła światła, • Do zajęć plastycznych używaj fosforyzujących kredek i farb, pokaż rysunki w ciemni, obrysuj kredkami kontury mebli, przedmiotów itp.
Biały szum	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci te patrzą „przez ludzi i przez rzeczy”, • Dotykają swoich powiek, trą je, rozciągają, poklepują, • Zachowują się podobnie jak osoby niewidome, 	<ul style="list-style-type: none"> • Zastąp manipulacje przy oczach poprzez świecenie małą latarką w oczy dziecka (ale ty to kontroluj), • Ćwiczenia rozpocznij od manipulowania światłem i ciemnością, potem przejdź do zajęć z kolorami,

	<ul style="list-style-type: none"> • Ich oczy zwrócone są jakby do wnętrza ciała, • Często mają rozszerzone źrenice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Umieszczaj atrakcyjne, świecące przedmioty na wysokości wzroku dziecka, ucz je patrzenia na przedmiot, • Ćwicz przed dużym lustrem- przyciągaj uwagę dziecka minami, zmianami pozycji itp.
--	--	---

SMAK

Rodzaj zakłócenia	Objawy	Terapia
Nadwrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Niska tolerancja na różne smaki, • Brak apetytu, • Wypływanie jedzenia, odruch wymiotny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podawaj potrawy bez przypraw o łagodnym smaku, • Nowe smaki mieszaj powoli ze znanym jedzeniem, umieszczaj pokarm za przednimi zębami i na czubku języka – nazywaj nowe potrawy, • Podawaj małe porcje, • Kolejność wprowadzania smaków: słodki-słony-kwaśny-gorzki.
Zbyt mała wrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Jedzą wszystko, także rzeczy niejadalne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dziecko nie może mieć dostępu do substancji szkodliwych lub trujących, • Naucz rozróżniania smaków w odwrotnej kolejności niż w przypadku dzieci nadwrażliwych: gorzki-kwaśny-słony-słodki, najlepiej w postaci płynów, • Smak gorzki i kwaśny podawaj na tył języka, smak słony i słodki – na czubek.
Biały szum	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci te ciągle czują w ustach jakiś smak, • Żują własny język i wewnętrzną stronę policzków, • Języki mają grube, często opuchnięte, • Nie zwracają uwagi na jedzenie, pozwalają się karmić, ale nie jedzą samodzielnie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Masowanie języka- zapobiega jego żuciu, • Sprawdź, który ze smaków najbardziej odpowiada dziecku i rozpocznij od niego próby rozróżniania, • Ten smak, np. kostkę cukru trzeba pokazać, nazwać i dać dziecku do ust, • Substancja powinna rozpuścić się między zębami i policzkiem, • Rozróżniania uczymy zawsze od czubka języka,

- Nauczyć żucia, nie dopuszczać, aby dziecko połykało całe kęsy.

WĘCH

Rodzaj zakłócenia	Objawy	Terapia
Nadwrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Dziecko reaguje silnie na bodźce dla nas nieuchwytnie, wyczuwają zapachy na znaczną odległość, • Jako niemowlęta „walczą przy piersi”, • Nie tolerują bliskości innych ludzi, zwierząt, • Często wymiotują, mają mdłości, dławią się, mają ataki duszności (należy dokładnie obserwować, kiedy to występuje), • Silnie reagują na niektóre pokarmy, • Unikają kuchni, łazienki. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pracuj w przewietrzonym pomieszczeniu, • Eliminuj ostre zapachy z otoczenia, nie używaj perfum, nie pal papierosów, nie stosuj odświeżaczy powietrza, • Dużo spacerów wśród zieleni, • Prezentuj dziecku delikatne zapachy, stopniowo zmniejszaj odległość, • Nazywaj zapachy, • Nie podsuwaj dziecku niczego pod nos.
Zbyt mała wrażliwość	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie silnych wrażeń zapachowych, • Obwąchiwanie wszystkiego i wszystkich, • Ręce mokre od śliny, którą dziecko wacza, • Czasem – smarowanie się moczem i kałem, • Lubią zapachy towarzyszące gotowaniu, • Własny zapach daje im poczucie bezpieczeństwa (nie lubią siebie po kąpieli). 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawiaj i nazywaj ostre zapachy, • Zachęć do identyfikacji zapachów z zamkniętymi oczami, • Prezentuj zapachy coraz słabsze i z coraz większej odległości, • Naucz, że na zapach trzeba poczekać.
Biały szum	<ul style="list-style-type: none"> • Dziecko stale odczuwa jakiś zapach, • Wkładają sobie do nosa różne przedmioty, • Zasłaniają ręką usta i nos, by czuć zapach swego oddechu, • Źle znoszą katar, • Często gwałtownie oddychają przez nos (hiperwentylacja). 	<ul style="list-style-type: none"> • Naucz dziecko reagowania na zapachy pochodzące spoza jego ciała, • Mieszkanie powinno być w miarę wolne od zapachów, • Ustalaj dla dziecka codziennie „zapach dnia” (spryskuj nim pomieszczenie i ubranie dziecka), • Naucz odróżniać zapach dnia od

Opracowanie: Urszula M. Sagun (w oparciu o publikację Carla Delacato „Dziwne, niepojęte. Autystyczne dziecko”)

Copyright of Geowebtech, Inc. Http://www.geowebtech.com